

кості про відсутність в українців власної елітарної верстви – шляхти. В наш час вітчизняними вченими через дослідження української еліти робляться поступові кроки на його подолання.

Джерела та література:

1. Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДАУ у Львові), ф. 348 Товариство “Просвіта”, м. Львів, 1868–1944 рр., оп.1, спр. 2979 Звіти, протоколи та листування про діяльність читальні “Просвіта” в с. Комарники, повіт Турка, та списки її членів, 1909–1935 рр., 31 арк.; 2. ЦДАУ у Львові, ф. 408 Греко-католицький митрополічний ординаріат, м. Львів, 1531–1945 рр., оп. 1, спр. 104 Листи парафіяльних священників про діяльність парафій на букву “Бр-Бу”, 1899–1938 рр., 35 арк.; 3. Львівська наукова бібліотека ім. В.Стефаника НАН України. Відділ рукописів, ф.11, Барвінських, спр. 626, папка 59 Біленький Теодор. Листи до Барвінського Олександра Григоровича за 1878, 1896–1911 рр., 145 арк.; 4. Балагутрак М. Українська етнопсихологія XIX століття / М.Балагутрак. Автореферат дис. канд. іст. наук. Спеціальність 07.00.05 – етнологія. – Львів, 2004. – 21 с.; 5. Герасименко М. Аграрні відносини в Галичині / М.Герасименко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – 304 с.; 6. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. / Ярослав Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.; 7. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. І.Франко та його спільнота (1856–1886 рр.) / Ярослав Грицак. – К.: Критика, 2006. – 631 с.; 8. Грушевський М. Українська шляхта в Галичині на переломі XVI – XVII в. / Михайло Грушевський. – Львів, 1938. – 15 с.; 9. Кирчів Р. Дрібна шляхта Українського Прикарпаття (До проблеми історико-етнографічного вивчення) / Роман Кирчів // Збірник праць і матеріалів на пошану Лариси Іванівни Крушельницької. – Львів, 1998. – С. 106–118; 10. Курочка М. Слобідка Струсівська – моє родинне село / М.Курочка // Теревельська земля. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1968. – С. 795–815; 11. Лужицький Г. Під омофором пресвятої Богородиці з гошівської гори (Нарис історії Української Католицької Церкви Стрийської землі) / Г.Лужицький // Стрийщина. Історично-мемуарний збірник. В 3 т. – Нью-Йорк – Торонто – Париж – Сідней, 1990. – Т. 3. – С. 271–303; 12. Мішко С. Історія Теревельщини / С.Мішко // Теревельська земля. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1968. – С. 44–81; 13. Огоновській О. Історія літератури рускої. Період новий / Омелян Огоновський // Зоря. – 1889. – Ч. 5. – 1 (13) марта. – С. 81–85; 14. Олесницький Є. Сторінки з мого життя / Євген Олесницький. – Львів, 1935. – Ч. 1 (1860–1890 рр.). – 250 с.; 15. Терещенко Ю. Причинки до історії галицького консерватизму / Юрій Терещенко // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія. – Вип. 4. – К., 2000. – С. 11–67; 16. Франко І. Дещо про шляхту ходячкову / Іван Франко // Зібрання творів: у 50 т. – Літературно-критичні праці (1876–1885 рр.). – К., 1980. – Т. 26. – С. 180–186; 17. Франко І. Записки руського селянина з початку XIX ст. / Іван Франко // Записки НТШ. – 1913. – Т. 115. – кн. 3. – С. 155–166; 18. Ходячкова шляхта має голос // Діло. – 1906. – 10 (23) квітня. – С. 3; 19. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV – до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) / Наталія Яковенко. – К., 1993. – 412 с.; 20. Himka J.-P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the nineteenth century / J.-P. Himka. – Edmonton, 1988. – 358 p. +XXXVI.

Slyvka L.

Perception of the Nobility by Ukrainian Community in Galicia in the XIX – beginning of the XX century

The article is devoted to the insufficiently investigated problem of the Nobility perception by Ukrainian community in Galicia in the XIX – beginning of the XX century. There was a persistent stereotype about Polish origin of the Petty Nobility in that time. Preconditions of the public opinion formation and real status of this social group are considered in this article.

Key words: Ukrainian Community in Galicia, Ukrainian Nobility, Nobility identification.

УДК: 94(477.83)“18”:821.161.2.09

© Микола Гуйванюк (Чернівці)

“МЕНІ ДУША ГОРИТЬ, ЩО СПАВА ГИНЕ”: ЛЕСЯ УКРАЇНКА ТА ГАЛИЦЬКІ РАДИКАЛИ (за матеріалами листів до М.Павлика)

У статті автор прослідковує ставлення Лесі Українки до діяльності Радикальної партії на теренах Галичини. Розкрито співпрацю Лесі Українки із часописами радикального спрямування, що виходили у той час у Галичині. Прослідковано її ставлення до конфлікту між молодшим і старшим поколіннями галицьких радикалів.

Ключові слова: Леся Українка, Михайло Павлик, Михайло Драгоманов, листування, Галичина, “молоді” радикали.

В українському національному русі кінця XIX – початку XX ст. було помітним посилення співпраці української інтелігенції Наддніпрянщини та Західної України у багатьох напрямках суспільно-політичного та культурного життя. У цьому контексті показовими є взаємини видатної української письменниці Лесі Українки та публіциста і громадського діяча, одного із фундаторів та очільників Русько-Української радикальної партії – Михайла Павлика.

У вітчизняному літературознавстві зазначеної проблематики торкалися В.Святовець [1] В.Качкан [2] та І.Денисюк [3] досліджуючи епістолярій Лесі Українки та Михайла Павлика крізь призму літературних взаємин. Натомість, в українській історичній науці епістолярій вище згадуваних діячів українського національного руху залишився поза увагою дослідників.

Метою пропонованої статті є дослідження взаємин Лесі Українки з Галицькими радикалами кінця XIX – початку XX ст. на основі листування з Михайлом Павликом. Для досягнення мети автор ставить наступні завдання: простежити ставлення Лесі Українки та М.Павлика до діяльності українських політичних партій Галичини, зокрема до Радикальної.

Заочне знайомство Лесі Українки та М.Павлика відбулося на початку 80-х рр. XIX ст. завдяки одному із чільних діячів українського національного відродження М.Драгоманова. Після того, як у 1884 році у львівському журналі “Зоря” з’явилася перша Лесина публікація – вірш “Конвалія”, з уст дядька вперше дізналися про надзвичайно талановиту племінницю представники галицької інтелігенції, серед яких і один з найвірніших його ідейних соратників М.Павлик. Також факти засвідчують, що завдяки розповідям Михайла Петровича родина Косачів завжди з великою шаною відносилася до особи М.Павлика і цінувала його вклад у розвиток українського національного руху. Все це відбувалося на очах, і за особистої участі юної Лесі.

Дещо пізніше, у 1891 році, повертаючись з Відня, куди мати возила дочку на консультацію до лікарів, Косачі зупинилися у Львові, де зустрічалися з І.Франком, В.Гнатюком та М.Павликом. У цьому ж таки 1891 р. М.Павлик зав’язав з Лесею листування, яке переросло у довготривалі дружні взаємини. Зазначимо, що листи Лесі Українки до М.Павлика можна справедливо назвати дзеркалом її високої і натхненної душі. Пристрасні, захоплюючі, вони несуть у собі значний заряд творчої енергії, наснаги, бо пробуджують любов до рідного народу, Вітчизни. Надихають на

боротьбу за високі суспільні ідеали.

Як засвідчує листування з М.Павликом, Леся Українка не тільки цікавилася політичним життям галицьких українців, але і сама намагалася брати активну участь у політичних справах, симпатизуючи Радикальній партії. У багатьох листах Леся Українка намагалася дати об'єктивну оцінку цілому ряду часописів, які були друкованими органами політичних партій, що діяли в той час у Галичині. Зокрема, 28 липня 1891 р. вона звернулася до М.Павлика: “[...] скажу так, як ваш якийсь прихильний кореспондент, що без “Народу” світ якимсь порожнім видається або принаймні нецілим [4]. Невдовзі, 4 Серпня 1891 р. молода поетеса ділиться своїми враженнями про інший партійний часопис – “Правду” “[...] Трапилось мені остатніми часи бачити “Правду” (от чудо!), і навіть мене здивувало, яка вона тепер водяна стала, наче те молоко, що то продають по великих містах. Читала я там речі галицьких послів, та навіть мені їх шкода стало, що вони, бідні, мусять тепера звиватися, поставивши самі себе в таке фальшиве положення; а та безталанна “Правда” ще й мусить утішатися ними та хвалити їх.” [5]. Ткож, на наш погляд, цікавою з її думка в листі від 13 жовтня 1891 р. “[...] Мені здається, що “Правда” недовго проживе, бо щось вона вже надто розумна робиться. Прихильників у неї дуже мало на Україні, не знаю, як в Галичині, але здається, що і там не гурт. В Одесі її хоч дехто читає, але мало хто похваляє, єсть дехто, що думає, нібито вона справді орган всеї України-Русі, отже й не наслідиться її гудити, а так тільки мовчить. Треба сказати, що у нас такі люди звикли здавна непевні справи мовчанням збувати. Про “Народ” ідуть змагання, і ради, й наради, але тим часом не знаю ще, що то з того всього буде, може, і нічого, бо там такі люди, що люблять чимало говорити, а мало робити...” [6].

Леся Українка не була заангажована якимось одним часописом. Вона задля об'єктивності намагалася ознайомлюватися з усіма можливими періодичними виданнями і формувати власну позицію до тих, чи інших аспектів національного руху галицьких українців. Так, у одному з листів від 29 серпня 1893 р. зверталася до М.Павлика: “[...] Будьте ласкаві, пришліть мені вирізку з якої часописі або, власне, описання про зібрання нового товариства “Народна воля” (селянське товариство радикального спрямування, започатковане 1893 р у Коломиї за участі І.Франка, М.Павлика, С.Даниловича та інших провідників Русько-Української радикальної партії. Метою якого було піднесення політичної свідомості галицького селянства. – М.Г.) і про справу видавництва під назвою “Поступ”. Про сю річ я знаю тільки з російських газет та з переказів деяких людей, а хотіла б знати дещо докладніше з місцевих джерел. Сумно, що я тільки уривками довідаюся про ваші справи, та що ж порадиш? Оце остатніми часами я знов трохи втрапила в курс ваших справ, але, відай, прийдеться знов відстати, не хотіла б я сього. Добрі люди казали мені, що в Вашій часописі знов прийнята белетристика, се мене тишить, і я починаю собі дещо думати [7].

Цінними є її рефлексії над роллю інтелігенції в суспільстві, а також її оцінка тієї великої подвижницької праці галицької інтелігенції на ниві просвітництва власного народу. “[...] Я очарована звістками з Вашого краю, ще наша доля не загинула, коли у нас такий народ є! І як се так могло скластись, що у такого народу така інтелігенція виросла нецікава (щоб не сказати гірше!), як се народовці не бачать і не знають свого народу? Що у нас інтелігенція мало знає народ, се ще не так дивно, бо у нас прилюдності жадної нема, а в Вас і преса, і віча, і відозви – “хто має вуха слухати, хай слуха”. Коли б у нас третя частина тієї прилюдності, що у Вас, то я певна, що: знайшлось би одразу в сто разів більше людей тямущих, ніж у Вас тепер є” [8].

Було б неправильним вважати, що Леся Українка ідеалізувала діяльність українських політичних партій у Галичині. Навпаки, вона нерідко виступала з різкою критикою окремих провідників, що допускали значних промахів у своїй діяльності. Промовистим фактом була її реакція на ситуацію, що сталася з часописом “Хлібороб”, який відіграв помітну роль у поширенні ідей Русько-української радикальної партії, в політичній та правовій просвіті широких верств українського населення. Як відомо, через внутрішньопартійні суперечки він у 1895 р. припинив своє існування. У листі до М.Павлика від 9 липня 1894, з цього приводу вона заявила: “[...] Сумно, що “Хлібороб” не стоїть на своїх ногах. Ну, та що вже говорити. Після розмов у Львові і листів з Галичини до дядька я зложила собі не дуже оптимістичний погляд на тих людей, що звуть себе радикальною партією, я не бачу в них ні енергії, ні широкі віри в своє діло, ні навіть властивої партії, се видно навіть з їх власних слів, а ще більше з їх поведіння. Як се можна, щоб партія не кивнула пальцем для рятунку своїх газет (принаймні тоді, коли ще признавала їх своїми), а рятують їх інші люди [9]. Також хлювали юну Лесю подвійні стандарти галицьких політиків, адже вона виховувалась на високих моральних принципах, і як видно із її життя ніколи їх не зраджувала. У тому ж таки листі з цього приводу писала: “[...] я, так як і дядько, не розумію, нащо то треба ділити з'їзди радикальної партії на офіціальний та неофіціальний, на один кликати мужиків, на другий ні. Сі з'їзди без мужиків (партії мужицької) похожі на з'їзди якихсь диктаторів” [10]. Як показав час, вона мала рацію. У партії починалася криза – відома як конфлікт старшого і молодшого покоління радикалів, що згодом привело до партійного розколу. Відомо, М.Павлик всяко хотів згладити конфлікт беручи левову частку партійних справ на свої плечі, за що нерідко отримував одні неприємності, тому в листах Леся завжди намагалася його підбадьорювати. Її переживання з цього приводу знайшли відображення у листі від 23 січня 1895 р. “[...] Журять дядька Ваші галицькі справи, та й я була така люта, прочитавши про штуку Д[аниловича] з “Хліборобом” [спочатку він мав намір видавати цей часопис, а згодом відмовився. – М.Г.], що якби моя воля, то я б сього пана не то з партії вигнала, а загнала б там, де вже й перець не

росте. “Да, жестокие, сударь мой, нравы”, – скажеш тільки, слухаючи про галицькі справи. У нас хоч і лінивість, і недбальство, і страх, та все ж хоч етика ліпше. Сі панове не знають, яку шкоду вони роблять всій справі своєю безличністю” [11].

Леся Українка боляче сприйняла припинення виходу у світ доволі популярних радикальних часописів “Народ” та “Хлібороб”. В результаті, з-під її пера з’являється “Лист до товаришів”, адресований молодій галицькій інтелігенції, який мав бути опублікований у “Народі”. У ньому засуджується удаваний патріотизм, фарисейство, лунає заклик до щирої праці над просвітництвом народу “[...] Я чую свій товариський зв’язок з вами, і вся ганьба, недовір’я, іронія, що падає на вас, падає однаково і на мене. Через те я звертаю до вас річ не з докором, я дивлюсь на вас не згори вниз, я хочу говорити з вами, як з товаришами, просячи тільки розуміння безстороннього і щирої відповіді словом і ділом. [...] доти буде “тиша в морі”, поки хвилі з глибини не здіймуться на поверх, власне хвилі, а не ті одинокі сплески з гребінчиком ясної піни, що зараз же зникають без сліду. Хто ж має здіймати ті хвилі? Ми самі. Ми самі мусимо бути тими хвилями, отже, не нам сидіти край моря та ждати погоди, чи то пак негоди та супротивного вітру [...].

Скажіть, мої товариші, чому не чуто вашого голосу, тимчасом як усяка “темна сила” не боїться здіймати його прилюдно? Невже для нашої країни ще не настав час, щоб виявила себе сила світліша? [...] Ви знаєте, панове товариші, що вся робота над освітою і обороною прав галицького люду лежить на плечах двох-трьох людей [...] на них же лежить і прилюдна боротьба за нашу, українську, справу. Чи не пора ж нам, товариші, взяти хоч яку частку їх праці на себе? Не все ж сидіти заложивши руки та дякувати їм, що побиваються за нас. [...] за нами більш нема старих борців, поперед нас – все ще діти, отже, хто порятує нас, коли не схочем рятуватись? Сумно, що знов мусимо виступати ми, недосвідчена молодь, але ж іншого виходу немає, коли не хочемо зректись нашої волі” [12]. Такі слова можуть належати тільки справжньому патріоту.

Леся Українка бачила у М.Павликові взірць щирого і чесного борця за народну справу. Тому намагалася всяко його підтримати у його титанічних зусиллях, зберегти Радикальну партію від розколу та витягнути із кризи. Надсилала слухні поради, статті, а також і матеріальну підтримку для партійних видань. У своєму листі від 3 лютого 1895 р. писала: “[...] Рада буду, коли мій лист до товаришів послужить хоч на що-небудь. Ви кажете: галичани його не варті; мені здавалось, що я там не дуже-то прислужилась галичанам-інтелігентам взагалі, а радикальній партії по-частно, та се й не було моєю метою – прислужування їм. Мені душа горить, що справа гине, а ваших панів-радикалів, окрім двох-трьох людей, я ні за що вважаю, [...] задля них я і мізинним пальцем не ворухнула бо правди у них нема ні на гріш, я в них не вірю.

[...] Бувайте здорові! Вірте, що я завжди готова помагати Вам, чим можу. Посилаю 20 гульденів, половина на “Народ”, половина на

“Поступ”. Для “Поступу” збираюся писати брошуру, не знаю, як” [13].

Як відомо, починаючи з 1895 р. галицькі радикали почали видавати новий часопис “Громадський голос”. Леся Українка не залишила осторонь і цієї, здавалось би, внутрішньої справи партії. І у своєму листі до М.Павлика від 11,12 березня 1895 р. вона писала: “[...] “Громадський голос” – назва добра, хоч і дуже голосна. Я врешті стільки начиталась тепер голосних слів, що і собі, здається, почну писати такими ж [...]” [14]. У наступному листі від 26 березня 1895 р. продовжувала: “[...] Ваші новини про “Громадський голос” вразили мене. Що за безчельність у сього Будз[иновського] і К°! [...] Я не маю жадного довір’я до сього співробітника “Діла”, колишнього співробітника “москвофільського” журналу. Наскільки знаю його особисто, то се чоловік безпринципний, хоч і педант (бувають же й такі!), у мене залилось по ньому досить прикре враження. Інших не знаю, але такий голова... Все оце погано і сумно. Але чого Ви кажете, що без цих панів Ви згубите ґрунт в Галичині? Я не зовсім се розумію” [15]. Варто зазначити, що, напевно, через брак об’єктивної інформації письменниці до постаті В.Будзиновського віднеслася досить упереджено. Справа полягала в тому, що В.Будзиновський – один із засновників та найактивніших діячів Радикальної партії, організував численні галицькі віча, мав популярність серед селянства, редагував видання як “Радикал” (1895), “Громадський голос” (1896 – 1897). Згодом розійшовся у поглядах з багатьма радикалами, у тому числі й з М.Драгомановим, який відкидав українську державність, В. Будзиновський наполягав, щоб у програмі партії було обов’язковим положення про національну державу. Він протягом 1893 р. зі сторінок “Народу” вів уперту боротьбу з польською шляхтою, з “москвофілами”, що не думали і не гадали про якусь там українську державу. З упадком журналу “Народ” (після смерті М. Драгоманова) В. Будзиновський редагував органи радикальної партії – газету “Громадський голос” та “Радикал”.

Підтвердженням упередженого ставлення до В.Будзиновського є рядки ще одного листа письменниці від 31 березня 1895 р. “[...] Хоч я все продовжаю нерозуміти сих безконечних варіацій з “Громадським голосом”, про які Ви мені пишете, однак постараюся виразити деякі думки з приводу сього всього. Не розумію я: 1) чому галицькі соціал-демократи мають стояти конче під польською фірмою. І як се мириться з “державністю” Будзиновського, з українською самостійністю і т. п.? [...] Чому Франко, Яросевич і Данилович противні кандидатури Трильовського? Що ж вони замість того хочуть?

Я не взялась би адвокатувати за “Громадський голос”, [...] бо признаюся, що не маю довір’я до Будзиновського з його товаришами, я їх знаю тільки по тих звістках, які маю від Вас в останній час, і звістки ці не збільшують моєї віри в серйозність сих людей. Може, я в них помиляюсь – хотіла б так думати, – але діло стоїть так.

Коли б “Громадський голос” видавали Ви або інша людина певна, то, вірте, я обома руками готова була б йому допомагати, я-к-о-т-те-п-е-р-п-о-

магатиму “Народові”, а так скажу тільки: побачимо, що ще з того буде. Запевне я буду рада змінити своє недовір’я на симпатію, але ж се не робиться навмисне...” [16]. Продовжуючи далі в іншому листі “[...] Я застаюсь при моїй думці про “Громадський голос”, себто що дати на нього гроші то все одно, що кинути їх у піч, сі панове, очевидно, хочуть чужими руками жар загрібати, та ще щоб ті руки їм же платили. Комбінації, щоб Охр[імович] брав плату і передавав її Б[удзиновському] (а хто ж має писати?!), я абсолютно не розумію, для сього треба іншої голови, ніж моя. Все у сих “молодих” таке нешире і темне для мене. Дядько уважає, що Вам нема жадної рації давати гроші ворожим до Вас людям, та ще таким, що починають просто з мошенства. На мою ж думку, якщо вони такі мудрі, що все вони ліпше Вас мають знати й робити і Ви б то їм тільки гальмуєте справу, то нехай вони собі самі заводять зв’язки з Україною чи там з ким вони хочуть, а то що ж се, справді, як їм треба, то Павлик іди сюди, а як інша фантазія візьме, то йди геть. У Вас же і без них роботи багато. Не бійтесь, що вони підуть до поляків, а як і підуть, то довго не вживуться, адже й поляки задарма грошей не платитимуть...” [17]. Це зайвий раз підтверджує, що в той період, молода Леся, будучи захопленою соціал-демократичною ідеєю, стояла на позиції федеративного устрою України. Безперечно, її погляди збігалися з думками дядька М. Драгоманова, який до останніх днів залишався для неї беззаперечним авторитетом. Тому будь-які інші ідеї, особливо молодішої генерації радикалів, нею сприймалися дуже обережно.

Та попри певні суб’єктивні судження про деякі внутрішньопартійні процеси, Леся Українка була доволі фаховим критиком радикальних часописів. У листах до М. Павлика вона давала ґрунтовний аналіз багатьох публікацій, при цьому слухно радила як покращити їхню якість. Також вона майже в кожному листі закликала до примирення всіх членів партії. “[...] Отримали ми “Народ” (1 і 2 наклади) і “духом сокрушились, зачем читать учились”... Ні, справді, хіба ж це стаття, оте, що Лукіянович намазав? Ваші оборонні речі, як Ви знаєте, зробили на мене недобре враження (але не в тій – часті, де про соц[іал]дем[о]крат[і]ю польську), ну, а се вже просто “из рук вон” – в доказах туман і плутанина, а ясно тільки те, що він хоче втоптати Вас в болото. [...] Я думаю, що така лайка між радикалами може досягти тільки того, що мужики заплутаються в лабіринті ваших чвар, а “воріженьки навтішаються” [18].

У листі за 2 березня 1899 р. вона дякувала М. Павлику за “Громадський голос” і за клопіт про “Вісник”, та просила подальшої приймає участь у редагуванні відновленого партійного часопису [19]. З листів ми бачимо, що і в подальшому, Леся Українка продовжує бути в курсі подій навколо складних процесів, які переживала Радикальна партія, хоча через хворобу інтенсивність листування послаблюється.

Отже, листування Лесі Українки та Михайла Павлика є цінним надбанням вітчизняної історії. Воно

проливає світло на маловідомі раніше тісніх взаємин письменниці з галицькими радикалами. З листування можемо простежити ставлення письменниці до внутрішніх процесів у партії та постійні спроби її позитивно вплинути на подолання кризових явищ, які тоді мали місце у партії.

Джерела та література:

1. Святовець В. Епістолярна спадщина Лесі Українки. Листи в контексті Художньої творчості. – К.: Вища школа, 1981. – 182 с.; 2. Качкан В. Михайло Павлик. Нарис життя і творчості. – К.: Дніпро, 1986, 174 с.; 3. Денисюк І. Листи Михайла Павлика до родини Драгоманових // Записки Наукового товариства імені Шевченка. – Том ССXXXIV. Праці Філологічної секції. – Львів, 1997. – С. 452 – 542; 4. Українка Леся лист до Павлика Михайла 28.07.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 310, арк. 1; 5. Українка Леся лист до Павлика Михайла 24.08.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 311, арк. 1; 6. Українка Леся лист до Павлика Михайла 13.10.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 307, арк. 3; 7. Українка Леся лист до Павлика Михайла 29.08.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 317, арк. 1; 8. Українка Леся лист до Павлика Михайла 29.08.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 317, арк. 1; 9. Українка Леся лист до Павлика Михайла 9.07.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 318, арк. 1; 10. Українка Леся лист до Павлика Михайла 9.07.1891. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 318, арк. 1; 11. Леся Українка лист до Павлика Михайла 23.01.1895 – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 323, арк. 4; 12. Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт. – К.: Наукова думка, 1977 р., т. 8, с. 9 – 11; 13. Українка Леся лист до Павлика Михайла 3.02.1895. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 324, арк. 1; 14. Українка Леся лист до Павлика Михайла 11 – 12.05.1895. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 330, арк. 2; 15. Українка Леся лист до Павлика Михайла 26.03.1895. // Леся Українка. Зібрання творів у 12 томах / ред. В.Мазний. – К., 1978. – Т. 10. – С. 292; 16. Українка Леся лист до Павлика Михайла 31.03.1895. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 318, арк. 1 – 2; 17. Українка Леся лист до Павлика Михайла 8 – 9.03.1895. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 331, арк. 1; 18. Українка Леся лист до Павлика Михайла 8.06.1895. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 335, арк. 1; 19. Українка Леся лист до Павлика Михайла 15.09.1901. – Відділ рукописних фондів і текстології ІЛ ім. Т.Г.Шевченка НАН України, ф.101 Павлик Михайло, спр. 359, арк. 1.

Huyvaniuk M.

“My soul burns, because the work dies”:

Lesia ukrainka and halycian radicals

(According to correspondence with Mykhailo Pavlyk)

The author of the article attracts attention to Lesia Ukrainka's attitude to the Radical Party and its activities on the territory of Halycia. The cooperation of Lesia Ukrainka with newspapers of radical direction that appeared at that time in Halycia is revealed. Her attitude to the conflict among young and old generations of Halycian radicals has been touched upon.

Key words: Lesia Ukrainka, Mykhailo Pavlyk, Mykhailo Drahomanov, correspondence, Halycia, “young” radicals.